

Адыгэ макы

Голос
адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

АР-м и Лышхъуэ
ТхакIушынэ
Аслъан станицэу
Дондуковскэм дэт
мэкъумэщ техни-
кумым тыгъуасэ
щылагъ. Ащ игъу-
сагъэх АР-м и Къэ-
ралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэу
Владимир На-
рознэр, Джэдждэ
район админист-
рацием ипащэу
Виктор Пуклич,
нэмыкIхэр.

Сэнэхъатэу къатырэр нахьыбэ ашынын фае

Мы еджаплэр анахьыжъуэ республикэм итхэм ащы, 1943-рэ илээсым былымхуным зыщыфагъэсэхэр еджаплэу кызылауахыгъагъ, нэужым профтехучилищэу щытыгъ, 2014-рэ илээсым кышчыублагъуэ мэкъумэщ техникум ашыжыгъ. Непэ ащ мэкъумэщ кыдэгъэкынымкIэ, щэм хэшлыкыгъэ гъомылапхъэхэм яшынкIэ мастерхэр, псэолъэшхэр, автомеханикхэр, Iэшл-лушлүшхэр къетлупчых.

Еджаплэр техникум зашлы-

жыым, ащ ипрограммэ зэхьокыныгъуэ фэхъугъэхэр зэрагъэцакIэхэрэм республикэм ипащэ игъэкIотыгъуэ нэлуасэ зыфишыгъ, классхэр, сэнэхъат пэпчъ фытегъэпсыхъэгъэ кабинетхэр кыкIуахыгъэх, зэрэрагъаджэхэр, амалэу ялэхэр зэригъэлъэгъуэх, кIэлэ-еджакIохэм гушылэгъу афэхъугъ. Еджаплэм идиректорэу Николай Зябловым кызызерилауагъэмкIэ, непэ нэбгырэ 305-рэ мыщ щеджэ, ахэм ащыщэу нэбгырэ 80-мэ техникумыр

мыгъэ къаухы. Сэнэхъатхэм афагъэсэнхэм пае УФ-м гъэсэныгъэмкIэ и Министерствэ шапхъуэ кыгъэнэфагъэхэм кыдхэлъытэгъэ пстэури ял.

АР-м и Лышхъуэ нэужым техникумым ипащэхэм, кIэлэ-егъаджэхэм хэушхьафыкIыгъуэ алукагъ. ТапэкIэ гугъаплэу еджаплэм рапхыхэр, анахъуэ аналэ зытырагъэтын, Iоф зыдашлэн фаехэр ащ кыхигъэщыгъэх, иепллыкIэхэмкIэ адэгъоцагъ.

— Республикэм непэ рабо-

чэ сэнэхъатэу анахъ ищыкIагъэхэр ары тыналэ зытедгъэтын ыкIи зыфедгъэджэнхэ фаер, — кылуагъ ащ. — Сэнэхъат пстэури дэгъу, ау мы лъэхъаным ныбжыкIэхэм IофшIэплэ чIыплэ агъотыныр, щыкIагъэ зыфыти-лэр ары бюджет ахъщэр зыпэлудгъэхъащтыр. Арышъ, ащ шъуэздегупшысэн, еджаплэм иIофшIэн зэрэзэхичэрэм зэхьокыныгъэхэр фэшъушынхэ фае. КIэцакIо шъузыфэхъурэ предложение пстэуми тахэплъэнэу ыкIи кыжъудедгъэштэнэу тыхъазыр.

Псэолъэшлынэм, мэкъумэщ хызмэтым япхыгъэ сэнэхъатэу еджаплэм къатырэр нахьыбэ зэрашыштым дэлэжъэнхэу, ахэмкIэ щыкIагъэхэр зэрэщылэхэр кыдалытэнэу Лышхъуэм къарилауагъ. Агро-

бизнес инкубаторэу Джэдждэ районым щырагъэжыгъэр щысэу кыхыгъ. Ар Адыгэ Республикэм иэкономикэ хэхьоныгъэхэр ышынхэмкIэ, мэкъумэщ хызмэтым зиушъомбгъунымкIэ мэхъэнэ ин зилэ объектэу зэрэщытыр, IофшIэплэ чIыплэхэр бэу кызызэритышхэр кыхигъэщыгъ. Ащ пае специалистхэр агъэхъазырынхэу зыщыгуыгъэхэр мы еджаплэр ары. Республикэм ипащэ пстэури кызызэрихысыжыкIэ, ыпъэгъуыгъэми зыщыгуыгъэми лъэшэу зэрагъэрэзагъэм кыкIигъэтхыгъ, арэушхэу яIофшIэн тапэкIи лъагъэкIотэнэу къафэльэуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

ЖъоныгъуакIэм и 20-р — метрологием и Дунэе маф

Непэ Урысые метрологическэ къулыкъур организациябэ зыхэхъэрэ лъэныкъоу щыт. Ащ кыхыеубытэх шIэныгъэ-ушэтэкIо институтхэр, лабораториехэр, уплэкIуным епхыгъэ къулыкъуэ зэфэшхьафхэр ыкIи предприятиехэр.

Федеральнэ бюджет учреждениеу «СтандартизацияемкIэ, метрологиемкIэ ыкIи ушэтынхэмкIэ Къэралыгъо шъолъыр гупчэу Адыгэ Республикэм итыр» зыфиIорэм метрологием епхыгъэ Iофыгъо зэфэшхьафхэм илахьышлү ахэшхыгъ. Псауныгъэр къэхуымэгъэнымкIэ, гъэсэныгъэмкIэ, псэолъэшлынэмкIэ, унэ-коммунальнэ хызмэтымкIэ организациехэм яметрологие тегъэпсыхъагъуэ специалистыбэ щылэ хуыгъэ.

Адыгэ Республикэм метрологиемкIэ икыулыкъуэ иIофышIэхэу ыкIи иветеранхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым фэшI тыгу кыддэлэу тышъуфэгъушIо! Псауныгъэ пытэ, щылэкIэшлү шъуилэнэу, дунаир мамырэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдытиэ Хэгъэгъушхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ Iофэу жугъэцакIэрэм тапэкIи гъэхъагъэхэр щышъушынхэу шъуфэтэлэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ и Указ

Медалэу «Адыгеим
и Щытхъузеухъ» зыфиIорэр
Щ.Е. ШашIэм
фэгъэшъошэгъэным
ехьылагъ

Научнэ IофшIэнымкIэ гъэхъагъэхэр зэриIэхэм ыкIи илээсыбэ хуыгъуэ Iоф зэришIэрэм афэшI медалэу «Адыгеим и Щытхъузеухъ» зыфиIорэр ЩэшIэ Шамсэт Ерстэм ыпхъум — филологие шIэныгъэхэмкIэ докторым, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Гуманитар ушэтынхэм апыл Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КIэрашэм ыцIэкIэ щытым» литературэмкIэ иотдел ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъуэ
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуакIэм и 19,
2015-рэ илээс
N 64

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашхъуэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилэхэм ыкIи илээсыбэ хуыгъуэ гуетыныгъэ фырилэу Iоф зэришIэрэм апае медалэу «Адыгеим и Щытхъузеухъ» зыфиIорэр Погодин Сергей Петр ыкъом — Iахъзэхэлъ обществэу «Картонтарэм» игъэцакIэкIо директор фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм ипромышленность ихэхьоныгъэкIэ гъэхъагъуэ ашыгъэхэм ыкIи илээсыбэ хуыгъуэ гуетыныгъэ фырилэу Iоф зэрэшIэрэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм промышленностимкIэ изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэр афэгъэшъошэгъэнэу.

Косенко Алексей Александр ыкъом — Iахъзэхэлъ обществэу «Картонтарэм» икоммерческэ директор;

Носик Владимир Алексей ыкъом — Iахъзэхэлъ обществэу «Картонтарэм» тарэм икыдэгъэкIынкIэ ипредприятие идиректор;

Стрикица Александр Алексей ыкъом — Iахъзэхэлъ обществэу «Картонтарэм» целлюлозэм икыдэгъэкIынкIэ ислесарь.

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуакIэм и 19, 2015-рэ илээс
N 65

Адыгэ Республикэм шыпсэхуэу ыкIи ихъакIэхуэ лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Я XIX-рэ IлэшIэгъум щылэгъэ Кавказ заом хэкIодагъэхэм афэгъэхыгъэ шыгъо-шIэжэ зэхыхъэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармониеу къалэу Мыекъуапэ дэтым 2015-

рэ илээсым жъоныгъуакIэм и 21-м сыхъатыр 18-м щыкIошт.

ЗэкIэми шъукъетэгъэблагъэ а Iоф-тхъабзэм шъухэлэжъэнэу.

ЗэхэщэкIо комитетыр

Адыгэ Республикэм лъэпкъ культурэмкIэ и Гупчэ кIэщакIо зыфэхъугъэ зэхыхэр тыгуасэ Мыекъуапэ шыкIуагъ. Уахътэм диштэу культурэм илофышIэхэм япшъэрылхэр зэрагъэцакIэрэм, амалыкIэхэм зэралыхъухэрэм, нэмыкIхэм атегушылагъэх.

Хэкиплэр кыизэдагъоты

Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ иофышIэу, Адыгеим искусствэхэмкIэ изаслуженнэ иофышIэшхоу Кьулэ Амэрбий пэублэ гуцылэкIэ зэхыхэр кыизэуихыгъ. Адыгеим культурэмкIэ и Министерствэ иотдел ипашэу Лиана Баяновам кыизэуагъэмкIэ, культурэм иунэхэм, фэшъафхэм ялофышIэхэм япшъэрылхэр нахъышIоу агъэцэкIэнхэмкIэ хэкиплэу кыагъотырэр зэрагъэфедэрэ шыкIэм мэхъэнэ ин иI.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей зэхыхэр шыкIуагъ. Музейм иадиректорэу Джыгунэ Фатимэ ар кыидилыты, кыэгъэ-лъэгъонхэр зэрагъэпсыхэрэм, шIэжым ехылапгъэхэм иеплы-кIэхэр къарилонлагъэх. Кьулэ Амэрбийрэ Лиана Баяновам-

рэ кьалуагъэм дыригъаштээ, зекIохэр республикэм нахъ гъэ-шIэгъонэу шызэхэщэгъэнхэм, культурэм илофышIэхэр ащ чанэу зэрэхэлэжьэштхэм, фэшъафхэм кыатегушылагъ.

Культурэм иунэхэм (клубхэм) ялофшIэн нахъ дэгъоу зэхаштэным фэшI цыфхэм яшIоигъоныгъэхэр кыидэлъытэгъэнхэм, план хэхыгъэ ялэу лoф ашIэным республикэм лъэпкъ культурэмкIэ и Гупчэ шылэ-жьэрэ Н. Шабышевам зэфэхысысыжхэр кыышыгъэх.

Шэуджэн, Тэхутэмыкьое, Теуцожь районхэм, Адыгэ-кьалэ, нэмыкIхэм культурэмкIэ ялофышIэхэу зэхыхэм хэлэжыгъэхэм яеплыкIэхэр тшIогъэ-шIэгъоных. Культурэм и Унэу Гъобэкъуае дэтым ипашэу,

РСФСР-м культурэмкIэ изаслуженнэ иофышIэу А. СтIашъум зэрилхытэрэмкIэ, шIэжым укыпкырыкIызе, цыфхэм ягу-пытэ зыкьебгъэлэты зыхъукIэ, уипшъэрылхэр нахъышIоу бгъэ-цэкIэштых. Тэхутэмыкьое районым шыпсэурэ Н. Бастэр тарихымрэ культурэмрэ зэрэзэ-пхыгъэхэм кыатегушылэзе, ныбжьыкIэхэм гъэсэныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэныр зэкIэми зэ-дырялофэу елытэ.

Культурэм шылажьэхэрэмрэ полицием икьулыкьушIэхэмрэ мэфэкл мафэхэм лoф зэрэзэдашIэрэм, шынгъончэным зэрэпылхэм, нэмыкIхэм атегушылагъэх. **САХЫДЭКЪО Нурбий.**

Сурэтым итхэр: **Кьулэ Амэрбийрэ Джыгунэ Фатимэрэ зэхыхэм хэлэжьэх.**

Предпринимательхэм яфорум шъукъетэгъэблагъэ

Предпринимательым и Мафэ зышыхагъэунэфыкIы-рэм тегъэпсыхъагъэу 2015-рэ ильэсым жьоныгуаклэм и 26-м предпринимательхэм яа 1-рэ республикэ форум Адыгеим шыкIошт. Ащ изэхэщакIор Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ и Министерств ары.

Непэ хэгъэгум исоциальнэ-экономикэ хэхьоныгъэ бизнесым мэхъанэшхо шыриI ыкIи кьэралыгъом ипшъэрылх лъэныкьо пстэумкIи предпринимательхэм Iэпылэгъу аритыныр. Республикэм а форумыр зэрэщызэхаштэрэм джыри зэ кыегъэлагъо хабзэмрэ бизнесымрэ нахъ шIогъэ ин хэлэу язэдэлэжьэныгъэ лъы-кIотэнымкIэ амалышIухэр ягъэгъотыгъэнхэм Адыгеим анаIэ зэрэщытырагъэтырэр.

Предпринимательствэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхэщакIагъэм зыщызыгъэгъуазэ зышIоигъо пстэуми форумым хэлэжьэн альэкIышт.

Пленарнэ зэхэсыгъокIэ форумыр аублэшт, Адыгэ Республикэм и ЛIышъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан ар кыизэуи-хышт. Форумым илофшIэн хэлэжьэштых Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр, гъэцэкIэкIо хабзэм икьулыкьухэм, Адыгеим имуниципальнэ образованиехэм, предпринимательхэм, банкхэм яобщественнэ организациехэм, джащ фэдэу апшъэрэ еджаплэхэм ялыкIохэр.

Мы кыкIэпкIэуи темэхэмкIэ Iэнэ хураехэр шыIэштых: **1. «Хэбзэлахъыным кIэу кыыхэхьагъэхэр».** ЗэхэщакIор: Адыгэ Республикэм финансахэмкIэ и Министерств. Рагъэблэгъэштхэр: хэбзэлахъ кьулыкьум илыкIохэр.

2. «БизнесымкIэ чIыфэ-тыныр». ЗэхэщакIор: Адыгэ Республикэм предпринимательствэм Iэпылэгъу етыгъэ-нымкIэ и Фонд. Рагъэблэгъэштхэр: коммерческэ банкхэм япашэхэр.

3. «Агробизнесинкубирование». ЗэхэщакIор: Республикэ бизнес-инкубаторыр. Рагъэблэгъэштхэр: республикэм икьэлэ ыкIи икьоджэ псэуплэхэм япашэхэр.

4. «Бизнесым кьэралыгъо Iэпылэгъу етыгъэныр». ЗэхэщакIор: Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмкIэ ыкIи

сатыумкIэ и Министерств. Рагъэблэгъэштхэр: Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкIэ и Министерств, Адыгэ Республикэм ифермерхэм я Союз.

5. «Предпринимательхэм яфитыныгъэхэр кьэухъумэгъэнхэр». ЗэхэщакIор: предпринимательхэм яфитыныгъэхэр кьэухъумэгъэнхэмкIэ Уполномоченнэр. Рагъэблэгъэштхэр: Роспотребнадзорым, хэбзэлахъ, хэбзэухъумэкIо кьулыкьухэм ялыкIохэр, предпринимательхэм яобъединениехэр.

6. «Адыгэ Республикэм инвестициехэмкIэ анаIэ нахъ кыытырадзэным пае лoфыгъо гъэнэфагъэхэм атегушылэгъэныр». ЗэхэщакIор: Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ и Министерств. Рагъэблэгъэштхэр: Адыгэ Республикэм и Премьер-министр, муниципальнэ образованиехэм япашэхэр, Адыгэ Республикэм псэолэшынымкIэ и Министерствэ, мылькьу зэфыщытыкIэхэмкIэ Адыгэ Республикэм икомитет, Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ кьэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет япашэхэр, Росреестрэм и ГъэлорышIанлэу Адыгэ Республикэм шыIэм, кьэралыгъо регистрациемкIэ, кадастрэмкIэ ыкIи картографиемкIэ Федеральнэ кьулыкьум и ГъэлорышIанлэу Адыгэ Республикэм шыIэм, псэуплэхэмкIэ кьэралыгъо инспекцием япашэхэр, энергетическэ компаниехэм ялэшъхъэтетхэр.

Форумыр сыхъатыр 10-м кыыщегъэжыагъэу 16-м нэс кIошт.

Пленарнэ зэхэсыгъомрэ Iэнэ хураехэмрэ зыщыкIоштхэр: Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо филармониеу урамэу Пионерскэм тетыр.

Форумым хэлажьэ зышIоигъохэм Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ и Министерствэ иофициальнэ сайт инэкIубгъо шъхьалэ ит заявкэм ишыкIагъэхэр ратхэнхэ фае е телефонэу **52-64-62-мкIэ** теохэмэ хъушт.

Унагъом и Мафэ хагъэунэфыкIыгъ

Хабзэ зэрэхъугъэу, ильэс кьэс унагъом и Дунэе мафэу жьоныгуаклэм и 15-м хагъэунэфыкIырым ехъулэу Мыекъуапэ дэт ЗАГС-м Iофтхъэбзэ гъэшIэгъонхэр шызэхаштх. БэмышIэу мыщ шыкIогъэ зэукIэгъур ТекIоныгъэр кыизыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъагъ.

Iофтхъабзэм изэхэщакIохэм тызэрэщакIагъэозагъэмкIэ, Хэгъэгъу зеошхом хэлэжьагъэхэу, ащ икыныгъо зэхэзышIэгъэ зэшъхъэгъусэхэр ары зэхыхэм кыырагъэблэгъагъэхэр. Иван ыкIи Валентина Дзюбахэр 1946-рэ ильэсым псэогъу зэфэхъугъэх. Хэгъэгъу зеошхом ильэхъан Иван ыпсэ емыблэжьэу зэуагъэ, Германиям нэсыгъ. ЛIыхъужыныгъэу зэрихьагъэм пае Хэгъэгъу зеошхом, Жьогъо Плыжым яорденхэр кыфагъэшъошагъэх. Иванрэ Валентинэрэ кьалэу Могилев апэрэу

щызэрэлъэгъугъэх. Ильэс 69-рэ хъугъэ зэгурылхыгъэрэ лъытэныгъэрэ азыфагу ильэу нэбгыритIур зызэдэпсэхэрэр. Зэшъхъэгъусэхэм сабыитIу зэдапIугъ, кьорэльф-пхьорэльфхэм, ахэм кьакIэхъухъажыгъэхэм ащыгушIукIэхэу непэ шыIэх.

НыбжьыкIытIум гуфэбэныгъэу ашыгъэр алэкIэмызэу, унэгъо дахэу ашIагъэм хагъахъозэ Шъхъэлэхъо зэшъхъэгъусэхэу Рэмэзанрэ Люсерэ зызэдэпсэхэрэр ильэс 50 хъугъэ. 1964-рэ ильэсым нэбгыритIур зы шыIэныгъэ гъогу зэдытэхьагъэх.

А уахътэм кыыщегъэжыагъэу зэшъхъэгъуситIум сабыитIу зэдапIугъ. ШъхъэкIэфэныгъэ цыфхэм афырIагъэу якIалэхэр агъэсэнхэ альэкIыгъ. Джы кьорэльф-пхьорэльфхэм ахэр акIэрысых.

Тинахыжхъэу, охътэ кьинэу зэранэкIыгъэм зэкIимыгъакIохэу, унэгъо дахэу ашIагъэм хэхьоныгъэ рагъэшыIэ, лъытэныгъэрэ гуфэбэныгъэрэ зэфырIагъэу ильэсыбэрэ зэдэпсэхэрэр тиныбжьыкIэхэмкIэ щысэ-техыпIэу зэрэщытхэр Iофтхъабзэм изэхэщакIохэм кыыхагъэ-щыгъ, зерафэразэхэр кьалуагъ. Кыырагъэблэгъэгъэ зэшъхъэгъуси 5-м кьэгъэлэгъон гъэшIэгъонхэр нэужым кьафа-шыгъэх, шIухъафтынхэр аратыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

ЯшIэныгъэхэр кьагъэлэгъуагъ

КIэлэеджакIохэм апае зэхаштэ урысые телевизионнэ олимпиадэу «Умники и умницы» зыфиIорэм ишъолхыр уцугъо мы мафэхэм шылагъ. Адыгеим икьалэхэм ыкIи ирайонхэм кьарыкIыгъэ ныбжьыкIэ 64-рэ фэдиз ащ хэлэжьагъ. Я 10-рэ классхэм ащеджэрэ кIэлэеджакIохэр ары мыщ кьэкIоллагъэхэр.

IофшIэныр рамыгъажьэзэ АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Хъуажэ Аминэт ныбжьыкIэхэм закыфигъэзагъ.

— Тиреспубликэ икIырэ кIэлэеджакIохэр ильэс пчъагъэ хъугъэ «Умники и умницы» зыфиIорэ джэгукIэм зыхэлажьэхэрэр, — кылуагъ Хъуажэ Аминэт. — ГъэхъэгъэшIухэр зилэхэу, МГИМО-м чIэхьагъэхэу щеджэхэрэри, ар кьэзыухы-

гъахэхэри шыIэх. Кыыхэзгъэщы сшIоигъу Урысыем ителекъэ-тынэу «Умники и умницы» зыфиIорэм гимназиэу N 22-м щеджэрэ кIэлэеджакIо непэрэ мафэм зэрэхэлажьэхэрэр, ар финалым нэсыгъ.

АР-м и ЛIышъхъэ мы Iофтхъабзэм изэхэщэн лъэшэу ыналэ зэрэтетыр министрэм кыыхыгъэщыгъ. Третейскэ судьяу телевикторинэм бэмышIэу ТхьакIушынэ Аслъан зэрэхэ-

лэжьагъэр агу кыыгъэкIыжыгъ.

КIэлэеджакIохэм Iоф зыда-шIэшт темэр — «Добро — это понятие литературное. История добра не ищет» зыфиIорэр арэу зэрэщытыр нэужым кьаруагъ. Охътэ гъэнэфагъэм кыкIоцI ныбжьыкIэхэм ягупшысэхэр кьыралотыкIыгъэх. ШIэныгъэ дэгъухэр ахэм кьагъэлэгъуагъ.

Iофтхъабзэм кьэкIоллагъэхэм ащыщхэм гуцылэгъу тафэхъугъ. Дарья Хребтовар Джэдэжэ районым ит гурыт еджаплэу N 4-м кыкIыгъ. ИцIыкIугъом кыыщегъэжыагъэу «Умники и умницы» зыфиIорэ кьэтыным еплъыныр икIас. Ежыри ащ хэлэжьэн амал илэ зэрэхъугъэм рэгъушхо. Зэрифэшъуашэу зыкыгъэхъазырыгъэу елытэ.

Тхэн IофшIэнымкIэ анахъ дэгъоу зыкызыгъэлэгъогъэ кIэлэеджакIохэр ятлонэрэ уцугъом хэлэжьэштых. Ащ текIоныгъэ кыыщыдэзыхэрэ нэбыри 2 — 3-р телекъэтыным рагъэблэгъэштых. Ащ дэгъоу зыкызыщакъэлагъокIэ, МГИМО-м ифакультетхэм ащыщэу кыыхы-рэм чIэхъанхэ альэкIышт.

ПАТИКЪО Анет.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

МЭКЪЭГЪЭИУ

ШIэныгъэм, литературэм, искусствэм альэныкьокIэ Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо шIухъафтынхэмкIэ Комиссиеу Адыгэ Республикэм и ЛIышъхъэ дэжэ щызэхэщакIагъэм макъэ кьегъэлэу 2015-рэ ильэсымкIэ шIэныгъэм, литературэм, искусствэм альэныкьокIэ Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо шIухъафтынхэр зыфагъэшъошэнэу кьагъэлэгъуагъэхэм ядокументхэр 2015-рэ ильэсым мэкъуогъум и 1-м нэс зэралахыштхэмкIэ.

Документхэр мыщ фэдэ чIыплэм щалахы: **кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 199, я 25-рэ каб., тел.: 57-13-57; 52-55-14.**

Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэр лъэшэу гухэкI шыхъоу Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Ширина Иринэ Виктор ыпхъум фэ-тхъаусыхэ игуашэ идунай зэрихъожыгъэм фэшI.

Зэхэхъэ гъэшлэгъон

Теклоныгъэм и Мафэ фэгъэхыгъэ
лофтхьабзэу республикэм щызэхащэгъэр
бэ. Сикъэлэм къэсштэнышъ,
сыкышъуфэтхэныр сыгу къэзыгъэкыгъэр,
ащ фэдэ зэлуклэгъоу сэ сшъхъэклэ
сызыхэфэнэу хъугъэр ары.

Мыекъуапэ дэт клэлэцкыкы
ыгъыплэу N 9-м сипхьорэльф
цыкыкы макло. Ащ зэхэхъэу щашыхэрэм сяплэу кыыхэкы.
Хэгъэгъу зэошхом хэлэжъагъэу
Советскэ Союзым и Лыхъу-
жъэу Андырхъое Хъусен фэ-
гъэхыгъэ лофтхьабзэу зэха-
щэгъэр сыгу кыинэжыгъ. Ли-
цеу N 19-м иклэлэеджакло-
хэмрэ клэлэцкыкы ыгъыплэу
N 9-м члэхэмрэ зэгъусэхэу
ар къашыгъ.

Хъусен исабыигъо илъэсхэр
ценкэм кышчалотагъ. Ащ ыш-
ышпхъухэм, ишъогухэм афэ-
дэу зыкъашыгъэ лупклэу, гум
хаплэу, агу цыкыкыхэр еты-

гъэу сабиймэ къагъэлъэгъуагъ.
Нахыжъэу хэтхэм ярольхэр
клэлэплумэ къашыгъэх. Къутасэ
(Хъусенэ ян) ироль апшъэрэ
категорие зилэ клэлэплэу С.
Лынэм фэлэзэу кышыгъ.
Борэжъ (Хъусенэ ят) апэрэ
категорие зилэ клэлэплэу Нэ-
гъырэкъо Зуретэ тигъэлъэгъуагъ.
Нымрэ тымрэ шъхъэклэфэныгъэу
зэфашырэр, ясабийхэм шлу-
лэгъу дахэу афырлэр, лоф-
шлэныр шлу зэралъэгъурэр
дэгъоу ахэм къагъэлъэгъуагъ.

Гъунэгъу шъузэу Куко иобраз
клэлэплэу Э. Датхъужым дэ-
гъоу кышыгъ. А ценкэмэ
ягъэхъазырынклэ, къашъохэр

ягъэшлэгъэнымклэ лофышхо
адишлагъ апшъэрэ категорие
зилэ музыковедэу, сценарис-
тэу клэлэцкыкы ыгъыплэм лоф
щызышлэрэ Къудайнэт Анисэт.
Сценкэу къашыгъэр адыгабзэклэ
зэридзэкыгъ ыкли зэригъээз-
фагъ клэлэплэу анахыжъэу С.
Киятэм.

Лицеу N 19-м иклэлэеджа-
кдохэм Хъусен дзэм зыщыхэ-
тыгъэ лъэхъаным ишъогугъэхэм
яобразхэр хэтхэу сценкэ къа-
гъэлъэгъуагъ. Сценаристэу, ре-
жиссерэу ахэм ялэр Урысыем
гъэсэныгъэмклэ илофышлэ гъэ-
шуагъэу Къуныжъ Нэфсэт.
Клэлэцкыкы дэгъоу лоф зэра-
дишлагъэр мыгъуащэу лупклэу,
жэбзэ дахэ алулэу, зэклэ гум
лылэсэу къагъэлъэгъуагъ. Хо-
реограф-балетмейстерэу ахэм
ягъусагъэр Урысыем народнэ
гъэсэныгъэмклэ иотличникэу
Л.Ю. Ковалевар ары.

Анахъ узыгъэгъушлэу щы-
тыр мы сабийхэм янахыбэр
урыс клэлэцкыкы нахъ мышлэ-
ми, Андырхъое Хъусен ехыплэ-
гъэ оредхэр, усэхэр дэхэ дэдэу
адыгабзэклэ кызыралагъэр
ары.

Мы зэхэхъэм кырагъэблэ-
гъагъэхэу Андырхъое Хъусен
илахыплэхэу Клуай Риммэ, Клуай
Шумафэ, Даур Къэплан, Даур
Тэмарэ лъэшэу ягуапэ хъугъэ
ащ фэдэу ягупсэ цыфым илы-
хъужыгъэ сабиймэ зэрарагъа-
шлэрэр, зэралъэгъушлэрэр.
Гуцылэ дэхабэ клэлэплэхэми,
клэлэцкыкыхэми къафалагъ.

Нэпэеплъ шлухъафтын лъаплэ
клэлэцкыкы ыгъыплэм ратыгъ.

Мыщ фэдэ зэхэхъэхэм осэ-
шхо ял. Сыда плэмэ непэрэ
лъэхъэнэ бырсырым тисабиймэ
бзэр алулэным, лъапкыым
ихышъэ, тилыхъужыгъэу непэрэ
щылэклэ дахэр тилэным пае зы-
псэ зытыгъэхэр ашлэнхэм, яхэ-
гъэгъу шлу альэгъуным феллэх.

Шлэм, дэхэгъэм, дэгъугъэм
ичылапхъэ сабий гу къабзэм
тырапхъэ, щэч хэлэп ар кы-
зэрэтлэмыштым, дэхэгъэр, шлу-
гъэр агу кызырэлъащылэштым.

Мы сабиймэ непэ адэла-
жъэхэу зыцлэ къеслауагъэхэм
мэхъанэшхо зилэ зэхэхъэ гъэ-
шлэгъон ашыгъ. Сыгу кызыдэлэу
«тхъашъуегъэпсэу» ясэлэ. Пса-
уныгъэ пытэ ялэу, мамыр ты-
гъэр къафепсэу, тынчыгъэрэ
дэхэгъэрэ яунэм арылэу,
ялофшлэн гуахъо хагъуатэу,
ябын-унагъом адатхъэхэу илъэ-
сыбэ къагъэшлэнэу сафэлъало.

КЪУДАЙНЭТ Мерэм.

**Урысыем народнэ гъэсэны-
гъэмклэ иотличник, Адыге-
им народнэ гъэсэныгъэмклэ
изаслуженнэ лофышлэ, клэлэ-
егъэджэ лофшлэным иве-
теран, пенсием щыл.**

Пенсие формулаклэр упчлэхэмрэ джэуапхэмрэ атегъэпсыкыгъэу

Урысыем Пенсиехэмклэ ифонд ичыллэ кьулыкьоу Адыгэ
Республикэм щылэхэм ялофышлэхэм пенсие зэхъокыныгъэхэм
агъэнэфэрэ шэпхъаклэхэр цыфхэм къафэлэтэгъэнхэм ыкли
агурыгъэлэгъэнхэм ехыплэгъэ лофшлэныр лъагъэклэуатэ.

Зэлуклэгъухэм ялэхъан нахъ
ашлогъэшлэгъоу цыфхэр кы-
зыклэупчлэхэрэр пенсиер къэ-
лытэгъэным ыкли пенсие фи-
тыныгъэхэр зэрэзэлауагъаклэ-
хэрэм апыл шапхъэхэр ары.

Нахыбэрэ цыфхэм къатырэ
упчлэхэм яджэуапхэм шъуащы-
тэгъэуазэ.

**Упчлэ. Пенсие форму-
лаклэр ыпэклэ агъэфэ-
дэщтыгъэ шыкыкы сыда
зэрэтекырэ?**

Джэуап. Анахъ шъхъалэу
щытыр 2015-рэ илъэсым ищылэ
мазэ и 1-м кышыублагъэу
пенсие фитыныгъэхэр сомэ
пчъагъэм темытэу баллхэмклэ
кызырэлъагъэхэр ары. Цыф-
хэм пенсиер апае зэлауагъэ-

клэгъэ мылкур шлогъэ нахыбэ
илэу ащ къеухъумэ. Хэткли
гурылогъуаеп 2015-рэ илъэсым
щэфэклэ амалэу илэмклэ зы
сомэр, гуцылэм пае, 2030-рэ
илъэсым зэрэфэмыдэщтыр.
Баллым уасэу илэр илъэс къэс
къэралыгъом кьелэты.

Ащ нэмыклэу, пенсиер нахъ
класэу зэрэклогъэ илъэс пэпчъ
(ау илъэси 10-м нахыбэн
ылэкышлэ) коэффициент
шлухъафтынхэр фагъэуцух. Гу-
цылэм пае, ыныбж кызы-
сыгъэм юж пенсиер арымгъэ-
гъэуцоу илъэсищэ лоф ышлагъэ-
мэ, пенсиер аригъэгъэуцущтэу
зызафигъазэклэ, зэмыхъоклэу
гъэпсыгъэ тынхэу страховой
пенсием игъусэхэр процент
19-клэ, страховой пенсиер про-

цент 24-клэ нахыбэ мэхъух.

**Упчлэ. Сыд фэдэ прин-
ципхэм атетэу пенсиер
коэффициентхэр
къалыгъэхэр?**

Джэуап. 2015-рэ илъэсым
ищылэ мазэ и 1-м кышыубла-
гъэу цыфым лоф зэришлэгъэ
календарь илъэс пэпчъ нэб-
гырэ тельытэ илъэс коэффици-
ентхэмклэ, баллхэмклэ уасэ фа-
шы. Блэкыгъэ илъэсым хэб-
зэлахъэр хагъэклэным ыпэклэ
официальнэу ратыгъэ лэжъап-
клэр зыфэдизым ар елытыгъ.

Цыфым лофшлэн езытырэм
страховой тынэу фитыгъэр
зытэлытэгъэ лэжъапклэр ыкли
лофшлэнымклэ стажэу илэр на-
хыбэхэ къэс пенсиер баллэу

кыфалытэхэрэри нахыбэ-
щтыт! Ялэжъапклэ зэфэдиз нахъ
мышлэми, мылкур зыщызэлауагъэ-
клэрэ лахъэу пенсиер илэр зэлэ-
зымыгъэклэщтэу зыгъэнэфагъэм
коэффициентэу, баллэу кы-
фалытэщтыт нахыбэщтыт.
Нэбгырэ тельытэ коэффициент
аныхъ иныр мылкур зыщызэлауа-
гъэклэрэ лахъыры зымыгъэнэфа-
гъэхэмклэ 10-м, страховоу тын-
хэм япроцент 6 мылкур зыщы-
зэлауагъэклэрэ лахъым хэзыгъа-
хъэхэрэмклэ 6,25-м ашлокы-
щтыт.

Страховой пенсиер зыфэди-
зыщтыр къалытэ зыхъуклэ,
нэбгырэ тельытэ илъэс коэф-
фициентхэр зэхагъахъох, ащ
хагъэхъожы мыстраховой пла-
лэклэ алытэхэрэм (дзэ кьу-
лыкьум зэрэщылэгъэхэ, сабийм
ифэлэ-фашлэхэм апае отпускым
зэрэщылэгъэхэ) апае хэушъ-
хъафыкыгъэ коэффициентхэр
ыкли пенсиер зыклошт палъэр
зэрэзэклахъэгъагъэм тельытэгъэ
шлухъафтын баллхэр.

**Упчлэ. Страховой пенсиер
гъэуцугъэным сыд фэдэ
шапхъахэ пылхэр?**

Джэуап. 1. Пенсие ныбж
уилэн фае (хъулыфгъэхэмклэ
илъэс 60, бзылфыгъэхэмклэ
илъэс 55-рэ).

2. Лофшлэнымклэ ищылэгъэ
стаж уилэн фае.

2015-рэ илъэсымклэ лофшлэ-
нымклэ стажыр илъэси 6-у щы-
тын фае. Ащ юж илъэс къэс
зы илъэсклэ нахыбэ хъузэ,
2024-рэ илъэсым ехъулэу
стажыр илъэс 15-м нэсынэу
ары.

2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ
и 1-м кышыублагъэу зэхэгъэ-
хъожыгъэхэу илъэс тельытэ
коэффициентхэр 6,6-у хъунхэ
фае.

**Упчлэ. Лофшлэнымклэ
пенсиеу афагъэуцугъэ-
хэм сыда
къахъулэщтыр?**

Джэуап. Ыпэклэ пенсиер
афагъэуцугъагъэхэр 2015-рэ
илъэсым ищылэ мазэ и 1-м
формулаклэм тетэу къалытэ-
жыгъэхэ. Къызалытэжыгъэхэ
ужым цыфым ипенсие зыго-
рэклэ нахъ маклэу кыкыгъэмэ,
ыпэклэ фагъэуцугъэ пенсиер
нахыбэм тетэу къэнэжыгъ.
Принципиальнэ мэхъэнэ шъхъалэ
зилэр 2015-рэ илъэсым ищы-
лэ мазэ и 1-м ыпэклэ пенсиер
фитыныгъэхэу цыфхэм зэлауа-
гъэклэагъэхэр кызырэнэжы-
хэрэр ыкли ахэр зэрагъэцэклэ-
жыштыр ары.

**Урысыем Пенсиехэмклэ
ифонд и Къутамэу
Адыгэ Республикэм
щылэм ипресс-кьулыкьу**

ДЕЛЭКЪО АЛЫЙ КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЬЭСИ 100 ХЪУГЪЭ

Делэкъо Алый Хъарунэ ыкъор 1915-рэ ильэсым жьоныгъуаклэм и 15-м Успенскэ районимклэ къуаджэу Шъхъащэфыжъ къыщыхъугъ, мэкъумэщышлэ унэгъо Iужьум къыхъухъагъ, яблэнэрэу, анахъыкълэу шытыгъ. Кълэлэцлуклур, дунаим щыхъурэщышлэхэрэр шлогъэшлэгъонэу, нэутхэу къэтэджыгъ, дэгъоу еджагъ. Ятэ игъусэу Ермэлхъаблэ кълуагъэу мэшлюку зельэгъум, машинист хъунэу ыгу риубытэгъагъ. Уахътэ зытешлэм, хъопсанлэу илагъэри къыдэхъугъ.

ник» зыфилорэр къыфагъэшъошагъэх.

1944-рэ ильэсым Делэкъо Алый Румынием шылэу джыри зэ къаули госпиталым члэфагъ. Нэужым сьд фэдизэу ялэ-лугъэкли, фронтым Iуагъэхъажыгъэп. Игупсэ Ермэлхъаблэ къыгъээзэжи, депом дежурнэу Iоф шишлагъ. Етланэ ипсауныгъэ зыпкъ зеуцожьым, паровозым имашинистэу Iоф ышлэу ригъэжэжыгъ.

1945-рэ ильэсым А. Хъ. Делэкъор Гупчэ техникескэ еджаплэу Москва дэтым щеджэнэу агъэклуагъ. 1945-рэ ильэсым мэкъуогъум и 24-м Теклоныгъэм и Парадэу шылагъэм ихъэклэ лъаплэу шытыгъ. Техническэ еджаплэр къызеухым, станциеу Чоп ипаровознэ депо ипашэ игуадзэу лэжъагъ. 1948-рэ ильэсым мэшлюкугъогу транспортым инженерхэр зыцагъэхъазырхэрэ Ростовскэ институтым члэхъагъ. 1953-рэ ильэсым ар къызеухым, ильэс 11 Львовскэ мэшлюку гъогум илокомотивнэ отдел ипашэ игуадзэу шытыгъ. Советскэ Iофшлэклэм и Лыхъужыцлэр къызэрэфагъэшъошагъэм нэмыклэу Хэгъэгу зэошхом иорденхэу а I-рэ, я II-рэ степенъ зилэхэр, медалыбэ къыратыгъ.

1964-рэ ильэсым илоныгъо КПСС-м и Адыгэ хэку комитет зэрэклэлэуэгъэм тэту Делэкъо Алый Мыекълуапэ къащэжыгъ. Целлюлозкартоныш комбинатым икотельнэ цех ипашэу лэжъагъ.

чанэу зэрэхэлажэрэм фэшл» зыфилорэр къыфигъэшъошагъ.

Мамырныгъэмклэ Советскэ фондым илофшлэн чанэу зэрэхэлажэрэм фэшл ащ медалърэ мамырныгъэм икъэухъумэн фэгъээзэгъэ Советскэ комитетым и Шытху тхылырэ къыфагъэшъошагъэх. Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэр къызыщыхагъэр ильэс 40 зыщыхъурэм ехъу-лэу Теклоныгъэм и Парадэу 1985-рэ ильэсым Москва цыкълуагъэм хэлэжъагъ.

Общественнэ Iофышлэу А. Хъ. Делэкъор Адыгейим имызакъоу, Краснодар крайми дэгъоу щалэщтыгъ. Предприятием, учреждение, организациие зэфэшъхъафхэм, еджаплэхэм ар бэрэ ащылэщтыгъ, заомрэ мамырныгъэмрэ афэгъэхъыгъэ къэбархэр къафилуатэщтыгъ, агъэлаплэу тьди къыщыпэгъо-кыщтыгъэх.

Алый Хъарунэ ыкълэм Адыгейим пае бэ ышлагъэр, нахыби фэшлэн ыльэкыштыгъэ. Ау игъо фигагъэп, 1990-рэ ильэсым чэпыогъум и 16-м идунай ыхъожыгъ, Мыекълуапэ цагъэ-тыллыгъ. Ишъхъэгъусэу Галина Михаил ыпхъур ильэсыбэрэ Адыгэ республикэ гимназием щылэжъагъ. Ыпхъоу Людмилэ социологие шлэныгъэхэмклэ кандидат, гуманитар ушэтынхэм апыль Адыгэ республикэ институтэу Т. М. Кларашэм ыцлэклэ шытым инаучнэ Iофышлэ шъхъал, ыкълэу Руслан предприниматель.

Алый Хъарунэ ыкълэм ныб-

Тарихъым хэхъэгъэ цыф

1929-рэ ильэсым я 7-рэ клас-сыр Алый къызеухым, яколхо-зэу «Красный пахарь» зыфи-лорэм шыкуаоу, етланэ трактористэу щылэжъагъ. 1932-рэ ильэсым Кропоткин дэт мэшлюкугъогу фабричнэ-заводской училищым члахы, 1934-рэ ильэсым гъэхъагъэ хэлэу кыу-хыгъ. Специалист ныбжыкълэр Махачкала имэшлюкугъогу стан-цие идепо слесарэу Iоф ши-шлэнэу агъэклуагъ. Тлэку зыте-шлэм, машинистым илэпылэгъоу агъэнэфагъ. Алый мыщ ильэ-ситло щылэжъагъ. 1936-рэ ильэ-сым имэзае машинистхэр зы-

цэклэжыи, мэшло лыгъэм пхыры-кызы мэхъанэшхо зилэ хылырэ зыдищэн фаем игъом нигъэсыгъ. Делэкъо Алый чыплэ хылыла-бэмэ арыфэу къыхэкълыгъ, ау машинистым илэпэлэсэнныгъэ ишлуагъэклэ, мэшлюкур пыйхэм алэпыкълэн ыльэкыштыгъ.

Хэгъэгу зэошхом ильэхъан пыйм исамолет паровозым къы-зышъхъарэбыбэм, А. Хъ. Делэ-къом кудэ щэлэе заулэ хъакум пиклагъ. Iугъо шлуцлэм упхы-рыпллын умылэкълэу уашьор зэрэщытэу зызэлэештэм, ахэм ауж ыфыжын ымылэкълэу са-молетыр Iубыбыкълыжыгъ.

зэ эшелонхэр зэрэзэрифэщты-гъэхэм, «заом ильэхъан фрон-тымрэ народнэ хъызмэтымрэ апае гъэхъэгъэшхохэр зэришы-гъэхэм» афэшл 1943-рэ ильэсым шэклогъум и 5-м СССР-м и Апшээрэ Совет и Президиум ышлыгъэ Указымклэ Делэкъо Алый Социалистическэ Iоф-шлэклэм и Лыхъужыцлэ къы-фагъэшъошагъ, Лениным иор-ден, медалэу «Гъупчэе Уатэ-ри» къыратыгъэх. 1943-рэ ильэ-сым тыгъэгъазэм и 24-м все-союзнэ старостэу М. И. Ка-лининым Дышъэ Жъуагъор А. Хъ. Делэкълэм къыриты-жыгъ. Краснодар краимкли, Адыгейимкли ащ фэдэ тын лъа-плэр апэу къызыфагъэшъоша-гъэр къуаджэу Шъхъащэфыжъ къыщыхъугъэ Делэкъо Алый ары. Гъогу зэпылэсыкълэхэмклэ Наркоматым зэхичгъэгъэ зэ-хэсыгъом наркомэу Л. М. Ка-ганович тамыгъэу «Мэшлюку гъогум илофышлэ гъэшлуагъ»

Тичыплэгъу лыхъужыныгъэу зэрихъагъэм фэгъэ-хыгъэ къэбархэр компаниеу «Урысые мэшлюку гъогухэр» зыфилорэм къыдыгъэкълэрэ тхылыхэм къадэхъагъэх. Москва имузейхэми ащ фэгъэхъыгъэ къэбархэр ачлэбгъотэн плэкълышт.

цагъэхъазырырэ курсэу Гроз-нэм къыщызэлэухыгъэм мэзи-бгъурэ щеджагъ. Курсыр къы-зеухым, Махачкала къыгъээзэ-жи, паровозым имашинистэу Iоф ышлагъ. 1939-рэ ильэсым имэкъуогъу Ермэлхъаблэ имэ-шлюкугъогу станцие идепо па-ровозым имашинистэу къагъэ-кълуагъ, Ростоврэ Шъачэрэ зезы-пхырэ линием ар фэгъээзэгъагъ.

Хэгъэгу зэошхом къызежъэ-гъэ апэрэ мафэхэм къащыубла-гъэу А. Хъ. Делэкълэм фронт-хэм танкхэр, Iэшэ-шъуашэхэр, цэ-гынхэр алэклигъахъэщтыгъэх, улагъэхэр къауиыщыжыщтыгъ. Заом ильэхъан мэшлюку гъогум илофышлэхэр дзэ къулыкълушлэ-хэм афагъадэщтыгъэх.

1941-рэ ильэсым мэшлюку гъогухэм резервнэ паровоз ко-лоннэхэр (ОРПК) ащызэхъагъа-гъэх. Ащ фэдэ подразделе-лениехэм ялокомотивхэм къу-лыкълу шъхъалэхэу зещэн Iоф-хэм афэгъэзагъэхэм яспециа-листхэр зыхэхъэрэ бригадэхэр арапхыщтыгъэх. 1942-рэ ильэ-сым ишышъхъэлэу ащ фэдэ ко-лоннэхэм ащыщ горэм (ОРПК-8-м) машинист шъхъалэу А. Хъ. Делэкълэр рапхыгъагъ. Алый иколоннэ Кизляр — Астрахань — Верхний Баскунчак къа-пэлэу фронт чыплэхэм мэ-шлюкуклэ ащызеклоштыгъ, ячы-клэгъэ пстэур Сталинград иухъу-маклохэм алэклигъахъэщтыгъ. Сталинград дэжъ шыклогъэ зэо пхъашэхэм ащыщ горэм А. Хъ. Делэкълэм ибригадэ пыйм зэ-хыкълэу тэгъэгъэ ямэшлюку ыгъэ-

1942-рэ ильэсым итыгъэгъа-зэ А. Хъ. Делэкълэр къаули, госпиталым члэлыгъ. Загъэ-хъужэ нэуж, 1943-рэ ильэсым ищылэ мазэ, Къохъэллэ-Кав-каз мэшлюку гъогум идепоу Сам-трение цылэм машинист шъхъа-лэу щылэжъагъ. Бэ темышлэу ОРПК-36-м ар агъэклуагъ. Ко-лоннэр игупсэ Ермэлхъаблэ епхыгъагъ, Пшызэ шьолпыр, Дон, Донбасс ямэшлюкугъогу участкэхэр ары зифэлэ-фашлэ-хэр ыгъэцаклэщтыгъэр. Ащ Кы-блэ, я 4-рэ, я 3-рэ Украин-скэ фронтхэм ядзэхэу Украин-нэр, Молдавиер, Румыниер шъхъафит зышлыжыщтыгъэхэм ячыклагъэхэр алыгъэлэсыщтыгъ.

Лыхъужыныгъэшхо зэрихъэ-

зыфилорэр Алый къыщыриты-жыгъагъ. ВКП(б)-м и Красно-дарскэ крайком иапэрэ сек-ретарэу П. И. Селезневимрэ крайисполкомым итхъаматэу П. Ф. Тюляевимрэ Социали-стическэ Iофшлэклэм и Лыхъу-жыцлэ къызэрэфагъэшъоша-гъэмклэ А. Хъ. Делэкълэм къы-фэгъушлуагъэх, тисоциалистиче-скэ къэралыгъорэ мэшлюкугъогу транспортымрэ апае тапэкли ильэсыбэрэ шлуагъэ къытэу Iоф ышлэнэу фэлъэлуагъэх. Наградэр къызыратыгъэ нэуж Алый Хъа-рунэ ыкълэр джыри ильэс фэ-дизрэ фронтым къыпэлэуль чы-плэхэм ащылэжъагъ. Мэшлюкум иинженер-лейтенантыцлэр, та-мыгъэу «Отличный паровоз-

1984-рэ ильэсым мамырныгъэмклэ Дунэе Сове-тым А. Хъ. Делэкълэм медалэу «Мамырныгъэмрэ лъэпкъхэм азыфагу иль зэныбджэгъуныгъэмрэ ягъэпытэн чанэу зэрэхэлажэрэм фэшл» зыфило-рэр къыфигъэшъошагъ.

1965-рэ ильэсым А. Хъ. Де-лэкълэр мамырныгъэм икъэу-хъумэнклэ Мыекълэпэ къэлэ ко-митетым итхъаматэу хадзыгъ. Опсэуфэ а Iэнатлэр зэрихъагъ. Мамырныгъэм икъэухъумэнклэ Адыгэ хэку, Краснодар край комитетхэм япрезидиум хэ-тыгъ. 1971-рэ ильэсым сэ-къатныгъэ зэрилэм епхыгъэу пенсием кълуагъэми, яунэ рэ-хъатэу исын ыльэкыгъэп. Ильэ-сихэ мебелышл фабрикэу «Зэ-къошныгъэм» ицех имастер шъхъалэу лэжъагъэ. 1984-рэ ильэсым мамырныгъэмклэ Ду-нэе Советым А. Хъ. Делэ-къом медалэу «Мамырныгъэм-рэ лъэпкъхэм азыфагу иль зэ-ныбджэгъуныгъэмрэ ягъэпытэн

жыкълэхэм ахэхъаныр, алуклэ-ныр иклэсагъ. Мыекълуапэ дэс-хэм ащ къылотэгъэ къэбар гъэ-шлэгъонхэр агу къэкълыжых. Об-ществэу «Шлэныгъэм» илекто-рэу шытыгъ, мамырныгъэм икъэухъумэн фэгъээзэгъэ Со-ветскэ комитетым тыныбэ къы-фигъэшъошагъ.

Социалистическэ Iофшлэ-клэм и Лыхъужэ цыфыгъэшхо хэлъыгъ, къызэрыкълэу шытыгъ. Исабийхэри ежъ фэдэу ыплу-гъэх. А. Хъ. Делэкълэм ыцлэ егъэшлэрэу тарихъым хэхъагъ. Тичыплэгъу лыхъужыныгъэу зэ-рихъагъэм фэгъэхъыгъэ къэбар-хэр компаниеу «Урысые мэ-шлюку гъогухэр» зыфилорэм къы-дыгъэкълэрэ тхылыхэм къадэхъа-гъэх. Москва имузейхэми ащ фэгъэхъыгъэ къэбархэр ачлэб-гъотэн плэкълышт. Ау гухэкъл хъурэр Адыгейми, Пшызэ шьол-пыри ащ ыцлэ еджаплэ горэ-ми, урам горэми зэрэщыфа-мыусыгъэр ары. Ащклэ тэ бэ къыттенагъэу, Хэгъэгу зэошхом итарихъ хэхъэгъэ А. Хъ. Делэ-къор егъаши цыфхэм яшлэжъ хэлъыным пае зыдгъэтэрэзы-жыын фаеу тэлъытэ.

(Отставкэм шылэ полковни-кэу, Хэгъэгу зэошхом иве-теранэу, тарихъ шлэныгъэ-хэмклэ кандидатэу Хъ. И. Сыджыхъым, тарихъ шлэны-гъэхэмклэ докторэу К. Гъ. Ацумыжъым, журналистэу О. Г. Куприенкэм ятхыгъэ-хэр мы статьям щыдгъэ-федагъэх.)

А.Хъ. Делэкълэр мамырныгъэм икъэухъумэн фэгъээзэгъэгъэ Советскэ комитетым илофышлэхэм ахэт.

Урысыем и Лыхъужьыцлэ еджаплэм фаусыгъ

2015-рэ илъэсым имэзае Урысые народнэ фронтым ишъольыр къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм проектэу «Лыхъужьым ыцлэ еджаплэм фэтыусын» зыфилорэм ипхырышын клэщакло фэхъугагъ. Урысые народнэ фронтым хэтхэм ягъусэу творческэ лофтхъабзэ зэфэшъафхэу зэхашэштхэр кыяхыгъагъ. Ахэм къахиубытэщтыгъ зэнэкъокъу зэфэшъафхэр, клэлэеджаклохэм алэклэ ашылгъэ авиамоделхэм якъэгъэлъэгонхэр, викторинэхэр. А лофтхъабзэм кыдыхэлъытагъэу, лыхъужьым щылэныгъэ гъогоу кыклогъэр, блэнагъэу кызыхигъэфагъэр клэлэеджаклохэм зэрагъэшагъ.

Гурыт еджаплэм Урысыем и Лыхъужьэу Мызэгъ Владимир ыцлэ фэусыгъэнымклэ лофтхъабзэм хэлэжъагъэх Урысые народнэ фронтым ишъольыр къута-

Урысые народнэ фронтым ипатриотическэ проектэу «Лыхъужьым ыцлэ еджаплэм фэтыусын» зыфилорэм хэлэжъагъэхэм ащыц къуаджэу Тэхъутэмыкъуае игурыт еджаплэу N 1-р. Урысыем и Лыхъужьэу Мызэгъ Владимир ыцлэ яеджаплэ фэусыгъэным гурыт еджаплэм исовет зэклэми кыщыдырагъэштэгъагъ.

мэу Адыгэ Республикэм щылэм, муниципальнэ районим иадминистрации гъэсэнэгъэмклэ игъэ-лорышлэплэ ялыклогъэр, Тэхъутэмыкъое къоджэ псэуплэм иадминистрации ипащэ, клэлэегъаджэхэмрэ клэлэеджаклохэмрэ.

«Летчик-испытательным самолетыр зэригъэ-лорышлэрэм имызакъоу, Хэгъэгум кырыклогъэ зэлытыгъэ цыф псэемылэжъэу ар щыт. Мызэгъ Владимир ахэм зэу ащыц. Ежъ щыт-

хъунхэм паеп ащ лыхъужьыгъэ зыкызырэхъагъэр, хэгъэгум хэхъоныгъэ ышлынэм фэшл», — хигъэунэфыкыгъ Народнэ фронтым илыклогъу Мырзэ Джанбэч.

Мызэгъ Владимир Краснодар дэсыгъэ къулыкгушлэ унагъо 1929-рэ илъэсым щылэ мазэм и 6-м кыхъухъэгъагъ. 1936-рэ илъэсым яунагъоклэ Мыекъуапэ къэкхожъыгъэх. Иклэлэцыклогъо Хэгъэгум зэошхом илъэхъэнэ кынэу тефагъ. Анахь кыныгъэр

1942-рэ илъэсым ишышъхъэлэу кыщыгъэжъагъэу 1943-рэ илъэсым ишылэ мазэ нэс Мыекъуапэ пным зилыгъыгъэр ары. Къалэр шъхъафит ашылжынклэ мэфэ заулэ нахь къэмынэжыгъэу клэлэ лэахъор партизанхэм алыклогъу яотряд зыхаригъэтхэгъагъ.

1948-рэ илъэсым ишэклогъу дзэм къулыкгу щихъынэу ащагъ. 1950-рэ илъэсым летчикхэм я Балашовскэ апшэрэ военнэ авиационэ училищыгъ кыуухыгъ. 1950-рэ илъэсым СССР-м и Гражданскэ ошъогу флот лоф

шъхъалэу шытыгъ. Методикэ тхылъыбэ, инструкциябэ зэхигъэуцагъ.

Граждан авиацием илетчик-испытательхэмклэ апэрэу 1975-рэ илъэсым Мызэгъ Владимир щыгъуцлэу «СССР-м изаслуженнэ летчик-испытатель» зыфилорэр кыфагъэшъошагъ. Урысые Федерацием и Президент 1995-рэ илъэсым чъэпыогъум и 11-м ышылгъэ Указымклэ авиационнэ техникаклогъу ыушэтыгъ лыхъужьыгъэхэу зэрэзэрихъагъэм фэшл Урысые Федерацием и Лыхъужьыгъэ ащ кыфаусыгъ.

Мыгъэ ащ ыныбжэ илъэс 86-рэ хъугъэ. Летчик-испытатель лофтхъабзэм хэлэжъэнэу мыхъугъэми, клэлэеджаклохэр ащ телефонклэ дэгущылагъэх. Мызэгъ Владимир клэлэеджаклохэми клэлэегъаджэхэми гъэхъэгъэшхохэр ашлынхэу къафэлъэлэуагъ, проектум игъэцэклэн хэлэжъэгъэ пстэуми лъэшэу зэрафэрэр кылуагъ.

Урысые народнэ фронтым ишъольыр къутамэу Адыгэ Республикэм щылэр

щишлэнэу агъэклауагъ. Самолет лъэпкъ зэфэшъафит пчъагъэ ыушэтыгъ, сыхъат мин 11-м ехъурэ ошъогум итыгъ. Къэралыгъо ушэтынхэр зэхашэхэ зыхъуклэ, летчик-испытатель

АПЭРЭ ЗЭХЭСЫГЪУ

Дунэе фестивалым изыфэгъэхъазырын

Жьоныгъуаклэм и 14-м АКЪУ-м итхылъеджаплэ Дунэе фестивалэу «Кавказым истуденческэ гъатх» зыфилорэм ишъольыр гъэцэкклэло дирекции иапэрэ зэхэсыгъо щыклогъагъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу, Шъольыр гъэцэкклэло дирекцием илэшъхъэтэтэу Хъунэгэ Рэщыдэ ар кызылуиыхыгъ ыкли зэришагъ, фестивалыр зэрэклоштым, лофэу къапыщылхэм къатэгущылагъ, мы пшэрыл инэу зыфагъэзагъэхэр щытхэу хэлъэу зэшлуахынэу къафэлъэлэуагъ.

Р. Хъунагом кызырлыуагъэмклэ, Дунэе фестивалыр Мыекъуапэ **мэкъуогъум и 19 — 22-м щыклогъэ**. Ащ Кавказым имызакъоу, Закавказьем кыклогъэ нэбгырэ 200 хэлэжъэшт. Волонтерхэм япчъагъэ нэбгыри 100 фэдиз. Адыгэ Республикэм иеджэплэ зэфэшъафхэм ялыклогъу нэбгырэ 300 хэлэжъэшт. Дунэе фестивалыр Мыекъуапэ, Лениным ыцлэ зыхъырэ гупчэм кыщызылуахыгъ, ащ ныбжыклогъу нэбгырэ мини 5 — 6 еплъынэу къэклоплэшт.

Джаш фэдэу, Дунэе фестивалым гъэпсыклэ-шылклогъу хэлъыштым, лъэныкъохэу лоф зэришлэштхэм аналэ Р. Хъунагом тыраригъэдзагъ.

Арт-холлыр: Темыр-Кавказ шъольырым ыкли Закавказьем якомандэхэм ялъэпкъ культуэрэхэм ягъэпсыклэ-нэшанэхэр кыщагъэлъэгъоштым.

Программэм чыплэ хэхыгъэ щырилэшт бысымхэм, Адыгеим истудентхэм, ятворческэ зыкэ-шлын. Мэфэклым хэлэжъэштыхьаклэхэу общероссийскэ клэух фестивалэу «Российская студенческая весна-2015» зыфилоу жьоныгъуаклэм ыклэм квалэу Владивосток щыклогъытм теклогъыгъэр кыщыдэзыхыгъэхэр.

Этно-мода: мы зэнэкъокъур лъэпкъ шъуашэм ыкли ащ игъэдэхэн-гъэклэрэклэн хабзэхэм афэгъэхыгъэшт.

Дзэклогъу конвертыр: Хэгъэгур къаухъумэзэ фэхыгъэхэм ацлэ-клэ, шлэжыгъу агъэлъэшэу, патриотическэ (лыхъужь е зэо) ордэхэм язэнэкъокъу рагъэклоклогъэшт.

Дипломатиемклэ еджаплэр: мы лъэныкъом Кавказым иныбжыклогъэхэр дунэе зэгурьлоныгъэм, зэдэлорышлэныгъэм зэрэгъэпсыхъагъэхэр щагъэунэ-фышт.

Теклогъыгъэм иурам: къэгъэлъэгон зэхэтэу Темыр Кавказым ыкли Закавказьем яшъольырхэм Хэгъэгум зэошхом Теклогъыгъэр кыщыдахынымклэ яла-

хэу халхъагъэр къэзылуатэу щытышт.

Шлэжыгъым ишэф остыгъ: мемориалэу «Егъэшлэрэ машом» зэхэтхэу клэштых.

Мыекъуапэ щыклогъэ Дунэе фестивалэу «Кавказым истуденческэ гъатх» зыфилорэр Теклогъыгъэр кызыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъы ыкли девизэу илэр «Теклогъыгъэм игъатх!» Мыщ фэдэ мэфэклыхшом изэхэщэн-гъэхъазырын анахь фэгъэгъэгъэштхэр АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэлэ ыкли культурэмклэ яминистерствэхэр, республикэм иапшэрэ еджаплитлу — Адыгэ къэралыгъо университетыр ыкли Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр арых. Дунэе фестивалым гухэлъ шъхъалэу илэр студент коллективхэм ыкли Кавказым ишъольыр организациехэм, ащ хэлэжъэрэ къэралыгъо пстэумэ языкыныгъэ гъэпытэгъэныр ары.

Фестивалым изэхэщэклогъу комитетэу АР-м и Лышъхъэу Тхыакушынэ Аслъан зипащэр

къэралыгъо мэхъанэ зилэ мэфэкл лофтхъабзэм изыфэгъэхъазырын зэрэклорэм ыгъэгумэклэу, шлагъэм ыкли ашлэнэу шытым сыдигъуи зэрэлыплъэрэр Хъунэгэ Рэщыдэ кыыхигъэщыгъ. Мафэ къэс лофшлэнхэр кызырэхъэхэрэр зэхэсыгъом хэлэжъэхэрэм къари-луагъ, къэнэгъэ уахътэм фестивалым хэлэжъэхэрэм гупсэфыплэ дахэ афэхъушт псэуплэ ягъэгъотыгъэнымклэ, зэрагъэшхэштхэм, зэрэзеклогъэ тран-спортум, медицинэм, цынэгъончъэным алъэны-

къоклэ лофэу зэшлуахыхэрэм къащыуцугъ. Университетым иоб-щечитие корпусыклэ ащ зэрэрагъэхъулэшттым, хьаклэхэр ащ кызырэхъуцуштхэм, поликлиникэри гъэклэжыгъэ унаклэм ащ тефэу къэкложыныш, ипшэрыл зэригъэцэклогъэштм аналэ тыраригъэдзагъ.

Фестивалым игупчэ штаб лэшъхъэтет фашылжыгъэр Р. Хъунагом игъоу ылъэгъугъ ыкли АКЪУ-м идеканэу, мы апшэрэ еджаплэм епхыгъэ естественнэ-математическэ еджаплэм идирикторэу, шлэныгъэлэжъ цлэрылоу **Мамый Даутэ Казбек ыклом** икандидатурэ кыгъэлъэгъуагъ, зэхэсыгъом хэлэжъэхэрэм ащ дырагъэштагъ.

Зигъо лофыгомклэ, Дунэе фестивалыр зэрэклоштымклэ, къулыкгу зэфэшъафхэр зэхэщэгъэнхэмклэ ыкли ащ кыхэгъэлэжъэгъэнхэмклэ къэгущылагъ АКЪУ-м ипроректорэу, Шъольыр гъэцэкклэло дирекцием ипащэ игуадзэу Тыгъужь Фатимэ. Къулыкгу 25-мэ зэдырагъаштэу лоф ашлэн зэрэфаер, мэ-

фэклыр цынэгъончъэу зэрэклоштым ялъэклэ рахыплэнэу ищы-клагъэу ылытагъ.

Чэзыур нэсыгъ фестивалым икызылухын ыкли изэфэшлыжын зэрэклоштхэм. Ащ елытыгъэу джыри гушылэр ыштагъ Хъунэгэ Рэщыдэ. Фестивалымклэ ащ ирежиссер шъхъалэ мэхъанэ зэрилэр клигъэтхыгъ, Къэралыгъо академическэ къэшъокло ансамблэу «Налмэсым» ихудожественнэ пащэу **Хъоджэе Аслъан Мурадинэ ыклом** икандидатурэ кыгъэлъэгъуагъ, ащ зэклэми дырагъэштагъ.

Фестивалым имэфэклэ кызылухынклэ ишлэш-еплэыклэ клэклэу, ау лупклэу зэхэсыгъом хэлэжъэхэрэм къафырилотыклогъу Хъоджэе Аслъан. Творческэ клоклэ икыу ащ зэрэхэлъыр нэфагъэ.

Къалэу Мыекъуапэ ыкли фестивалыр зыщыклогъэ чыплэхэр гъэклэрэклэгъэнхэм тегъэпсыхъагъэу къэгущылагъ муниципальнэ гъэпсыклэ зилэу «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрации ипащэ иапэрэ гуадзэу С. Степмах. Мы лофтхъабзэмклэ къатэфэрэр зэклэ ашлэным зэрэфэхъазырхэр, къогъанэ ямылэу къазэраделэштхэр пытагъэ хэлъэу кылуагъ.

Зэхэсыгъом кыщыгушылэ гъэзетэу «Адыгейский университет» зыфилорэм иредактор шъхъалэу **Лыхъэс Светланаэ**. Дунэе фестивалэу «Студенческая весна на Кавказе» зыфилорэм игъэхъазырын ыкли ар зэрэклорэр клэзыгъэнчъэу къэгъэлъэгъогъэныр игъоу ылъэгъугъ, СМИ-хэр ащ чанэу зэрэхэлэжъэштхэм кыфеджагъ.

Адыгэ чыгум Дунэе фестивалым лъэлэ мафэ щидзынэу фэтэлэу.

МАМЫРЫКЪО Нуриет. Сурэтыр зэхэсыгъом лъэныгъэ Аслъан кыщытырихыгъ.

Ятлокитлонэрэ илъяс гомылухэр

АР-м и Лъэпкъ тхылъеджаплэ зэо илъэсхэм

фронтым лухагь. Тхылъеджа-
плэм идиректорэу Леонид Вол-
бенкэри фронтым клуагъэ ыкли
1943-рэ илъэсым шыфэхыгь.

Шырыхъялүм и 9-м, 1942-рэ илъясым фашистыдзэхэм Мыекъяупэ аштагъ. Техаклохэр къямысыхэзэ, тхыльджаплэм илофышлэхэм яфонд анахэ уасэ зилэу хэлхэр агъэбылгыгъэх, ау игъо зыфимыфэжыгъэу ашлоклодыгъэри маклэн.

Пыир псынклэу кэккылатэ-
щтыг, агъэхъазыргъэхэр гъ-
кощыгъо имыфэхэу тхылъеджа-
плэм кычлэнагъэх. Фашистхэр
эклакloxэ зэхъум, унэм машо
кладзагъ ыккы джар иккыдылэу
фондым илах им стыгъ. Илъэс
пчъагъэм зэлугъэккыгъэ тхылъ-
хэр сыхъатыпэккы ашккыдыгъ.

Шылэ мазэм и 29-м, 1943-рэ ильэсым Мыекъяупэ шхъафит зашлыжым, кьалэм изэтегэ-уцожынклэ лфышхо ращэжыаг, тхылъеджаплэри ащ кыхиубытэщтыг. Кылэ исполкомым тхылъеджаплэр зычлэтышт унэ (ар джи республикэ поликлиникэр зычлэтыр ары) кьаритыгъаг. Цыф чан куп гүсэу ялэу библиотекархэм унэ агъэцэклэжы, 1943-рэ ильэсым ыклэм тхылъеджаплэр кызылаухыжыгъаг, ащ пащэ фэхугь фронтны шыфэхыгъэ директорын ишхъэгүсэу О.Ф. Волбенкэр. Архив документхэм кы-

зэраушыхьатырэмклэ, 1945-рэ
ильэсым тхылъеджаплэм чыплэу
ыубытыштыгээр квадрат мет-

рэ 300. Абонементым ыкли
еджэплэ залым анэмыклэу
тхылъгэтылытыплэ цыкы ыкли
lofshlэплэ унэр зэрэхуыщтыгэр.
Унэр шунклыгь, идэпкэхэр тэ-
куауагэу, краскэр кытэкьо-
хыжыгыгэу, псэолэ тэрэзи члэ-
мытэу шытыгь. Тхылъеджаплэр
кымафэм агэпплыщтыгэпл.
Еджэплэ залым нэбгырэ 80 –
100 члафэщтыгь. Ахьщэр зы-
щафэгэхьурэм кьатлупшыщтыгь,
мээз лэжьапклэр сыдигьуи гу-
жуауагэу кьаратыщтыгь. Тхылъ-
еджаплэм изэтэгьуоцожьын зы-
пшэ ифагэхэхэр бзыльфыгэа-

хэу заом ыпэкIэ мыш loф щы-
зышIэщтыгъэхэр арых.

Заор заухым ыужи гүмэкһыр,
кыныр цыфхэм джыри ашъ-
хъаштыгъ, нэхъыгъо тхыгъа-
хэр унагъохэм кыалукъэштыгъ.
Ау а эклэми ямылътыгыгъу,
цылэныгъэм еж ыгъо хыхы-
штыгъ. Фэныкыгъо пчъагъэу

шыяклэр зэхэлъыгь, лофышлэ
лапшэхэр уцуи, тлыси ямылэу
а пстуэмэ апэлутыгэх. Хэку
тхыльеджаплэм илофи ахэм
ащышыгь. Зиофшлэн пызыдзэ-
жыгьэ тхыльеджаплэм нэбгыри
7 лутыгь, ахэр гэсэнэныгэ зл-
лэгээ заклэх. Анахь лофыгьо
инэу кыапыщылыгь фондэм
изэтегъэуцожын. Къэнэгэ
тхыльхэр аугьоижыгьгэхэу аш-
хэжыштыгэх, зэдадэштыгэх,
кышъохэр афашыштыгэх. О.
Волбенкэм, Т. Ровдан, Т. Кон-
стантиновам, Т. Боголюбовам
ашклэ лофышхо ашлар. Тхыль-

еджэхэри лэпылэгүшү кьафэ-хьуштыгьэх, аухьумэгэ тхыль-хэр кьафахьыштыгь. СССР-м и Кьэралыгь фондзу Москва шылэм тхыльеджаплэхэм лите-ратурэр кьафитилупчыгь, кьош республикэхэри яамал елыы-тыгьэу кьаделагьэх.

1945-рэ ильэсым Адыгэ хэку тхылъеджаплэм ифонд тхылъ мин 23810-рэ хэлыгыг, журнал-хэр, брошюрэхэр 7167-рэ ху-штыгыг. Еджэплэ залым тхылъ 2317-рэ илаг, энциклопедие зэфэшъхьафхэри ахэм ахэлыг-гэх. Кьинхэр кызыэранэкыизэ, тхылъеджаплэм илофышлэхэр цыфхэр кызыэрэзыфаэщтым еусэштыгыгэх. 1945-рэ ильэсым 1945 тхылъеджэ 1728-рэ ялаг, кьеклокырэ тхылъхэм ильэсым кыкылоцл тхылъеджэ нэбгырэ 300 аклэтхаг. Культурэ лэ-жыаплэхэми, еджаплэхэми эп-хыныгыгэ зэдырйаг, тхылъыр шлэныгыгэ кьэкылаплэу зэрэщы-тыр кьагурылоу. 1945-рэ ильэ-сым тхылъеджаплэм нэбгырэ 33991-мэ лоф адишлаг, тхылъ-еджэ пэпч мазем 2 — 3 еджаплэм кьаклоштыг. Ау зы-фэе тхылъхэр зэклэ агьоты-штыгыгэу пфэлощтл. Амал ила-хэмэ, а тхылъыр зыцагыотын алэкьыштыр аралоштыг, шыла-клэри хэлшыкыгэу нахь кызыэрэ-шлэжыштыг. Анахь мэхьанэ зилагээр зэошхор советскэ на-родым Теклоныгэклэ зэриухы-гээр, джы уеджэндэжышын-гэу цымытэу, шылакэр лэ-ныкыо пстэуэхэмклэ зэралошгоу кызыэралэтыжыштым яцыхьэ зэрэтелъыр, гугээр, нэфыр, мамырныгээр зэрагыотыжыгээр ыкыла а эклэми акыуачлэ кы-зыэрэжыгэхьорээр ары.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Пэнэжыкъяе апэрэу щызэхашцэгъагъ

Жьоныгыуаклэм и 1-м сьд фэдэрэ гьогуй пхырыклын зьлэекьирэ автомашинэхэм (вездеходхэм) язэнэкьокьу Теуцожь районим игупчэ шыреклокьыг. Цыф бэдэрэ кьызэклонлэгьэгьэ зэнэкьокьум изэхэщэн клэщакло фэхьугьэр, ар зэрэреклокьыгьэр, икьлэххэр зэдгашлэ тшлонигоу Пэнэжыкьое чьлплэ коим ипачу Кушьу Аслъан гушчлэгьу тьфэхьугь.

— Зыпкэ кыкылыгээр тичылэ кэлэ хуупхэу Хьот Аслъан. Ар ащ фэдэ зэнэкьокьоу краими, нэмык чыплэхэми ащы-зэхэхэрэм бэшлагэу ахалажэу шыт. А loфым тегэ-псыхэгэ автомашини ил. Мафэ горэм зыкыслуигьакли кысылуаг ащ фэдэ зэнэкьокьу Пэнэжыкьуае шызэхытигьашэмэ ныбжыклэмэ зэрягопэштыр.

— Арыты, — ёло Кушью Аслъан, — район администрацием ипашэу Хъачамыкыо Азэмат кӀалэхэр кызыэрэтшыгугыи хэрэр кыфэсӀотагъ. ДэгъукӀэ кызыдыригъашти, шӀухафтын фондым идгъэхъанэу сомэ мин 25-рэ кытитыгъ. Ащ ыуж 10-фым тифежьи шытхъу тхылъхэр, медальхэр, кубкэхэр, нэмыкӀ шӀухафтыныхэр тӀэфыгъэх.

Къэбарыр тичылэ кIалэхэм зызэхажы, зонэкъокъур гум кIынжэхэу районным апэрэу цызэхэщэгъэным, хьакIэхэм тэрэзэу апэгъокIыгъэным фэшI шхьадж иеплъыкIэ кыIуагъ,

фэлээкыштыр кыхыхильхааг. Фирмэу «Дортранссервизым» ипашэу Хьабэху Аскэр сомэ минипш кытитыг, хааклэхэм апа мэлитлү кыарыггэжыаг. Ыпшэклэ зигугу кьэтшыггэ клэлэ чанэу Хьот Аспьани зэ-нэкьокьум хэлэжьэштхэр да-гьоу тигэхьаклэхэ шлоигьоу ежы-цлэклэ зы мэл гэжыагэ кы-ригьэщаг. Ащ фэдэу зигугу кэпшынэу шылэр бэ мэху.

Къыхэгъэщы цыгэр 03 мэхьу. Къыхэгъэщы депутатэу рай-
оным инародны селутатэу Ха-
бэхьу Байзэти. Апэрэ мафэм
къыщегъэжьагъэу къытхэтэу
зэнэкъокъум хэлэжьэщт авто-
машинэхэр къызэрыкщотхэ
гьомг икыхэхыни, игъэхьа-
зырыни пылбгъ. Ар 10ф
псынклагъоу цытыгъэп. ЗэкIэри
шэпхэ гъэнэфагъэхэм адистгэу
гъэпсыгъэнхэ фэягъэ. Зыхэнэ-
щтхэ псынжъ чIыплэхэр ялэнэу
тшIыгъэ. Псыр зэрыуцогъэ мэшэ
куухэр къызэпачынхэ фэягъэ,
бгы лъэгэ цIэнлъагъохэр уакъы-
дэкIоенкIэ шынагъохэу тагъэ-
гъэпсыгъэх. ТхамэфитIо ахэм
тапылбгъ. Мы 10фхэм хэшлIы
кIышхо афызIэ Юрий Близ-
нецэу Краснодар къытфыра-
щыгъэм къызэрилоу тшIыгъэ.
Техникэу тищыклагъэр зэкIэ къыт-
фэзыгъэкIуагъэхэр Хабэхьу
Юр, ГутIэ Алый ыкIи СтIашьу
Аслъан зипэщэхэ организаци-
ехэр, предприятияехэр арых.

Корр.: Тигъэзетеджэхэм

**ашIэным пае — Пэнэ-
жыкыуае итыдэрэ лъэ-
ныкыуа мы зигугыу
кыэпшыгыэ чIыплэ Iаер
зыдэшыIэр?**

Кушью А.: Зыщидгэхъазы-рыгър чырбышгэжъэ заводыр зыдэщытыггэмклэ зыбгъазэклэ, фермэм укlo зыхууклэ, шoфoу шылълым зэхэтыхъагъу илэхэр ары. Автомашинэхэр хэнэнху, кыхыхемыкыжъышъу-хэрэр кыхэзылэшъужышъыт-хери хъазырзу, бгыпэ дэкыи-плэхэр лъагэху, ахэм уадэкlo-енклэ цэнлъагэху, зэклэри шэпхэ гъэнфагэхэм адиш-тэу гъэспысгъагэ.

Корр.: Автомашинэ тхьяпша зэнэкъокъум хэлэжыагъэр? Сыд фэдагъэха ахэр? Тьдэ кыикыгъэха? Ахэр сыдзуштгэу кыххэжыугъэщыгъэха, кыежыугъэблэгъагъэха?

Кушчу А.: Апэ Интернетым кыдгъэхыагъ ащ фэдэ зэнэ-кыкыу жьоныгуаклэм и 1-м Пэнэжыкыуае зэрэчызыхэтчэщтыр, ащ хэлэжымэ зышлоигъохэм макъэ кытагъэлумэ зэрэтигопэщтыр, гьогур зыфэдэм фэгъэхыбгъэ сурэтхэри кыдгъэхыагъэх. Автомашинэ 20 горэ кэкълон тшлшлызэ 42-рэ къеклолагъ. Мыекыуапэ тфы кыкыбгъ. Лъэустэн-хыаблэ 2. Кыаркылыгъэх ахэр Краснодари, Шытхыали, Ново-

российски, Туапси, Адыгэ́кьа-
ли, Лабински, нэмыкхэми. Цы-
фэу къеклолэгъагъэр шыгъачъэм
цылагъэм фэдитлум шлокыштыгъ.
Мэшлогъэкьуасэхэм ыкли лэпы-
лэгъу псынхлэм явтомашинэхэри
цылагъэх.

Корр.: Зэнэжыокъур зешьогъажьэм автомашинэхэр зэхэтхэу, зэуж итхэу кьэшьутлупшыгъэхэ?

Кушью А.: Хъау. Ахэр купи-щэу зэнэкъокъугъэх. «Стандарт» зыфилорэм хэтыгъэхэр автомашинэ кызырэрыкдохэу мыгъэхъазырыгъэхэу шытыгъэх. Ахэр псынжым хэтымыгъахъэху анахь гъогу псынжкэм шызэнэкъокъугъэх. Ащ апэрэ чыплэр шызыубытыгъэр пилотэу Вячеслав Ярмаковыр ары. Штурманэу илагъэр Иван Шамонин. Краснодар кыкыгъэх. Ятлонэр хуьгъэхэр Адыгкълэ кыкыгъэу пилотхэу Пшыукл Анзорэ иштурманэу Блэгъожь Къэп-лъанрэ. Зэрысыгъэхэр «Нива». Ящэнэрэ хуьгъэхэр Лэбапэ кыкыгъэхэу, «ВАЗ-2121»-м исыгъэхэу Александр Берези-нымрэ Виктория Володинамрэ.

Ятлонэз купэу «Туризмэн» хахьэщытгъэ автомашинэхэм лъакъоу аклэхэр нахь инхэу, лебедкэхэри апытхэу, зэнэкьокъум нахь фытегъэпсыхьагъэхэу чытыгъэх. Мыщ шьызнэкьокъугъэхэмклэ пэрытныгъэр зыубытыгъэр автомашинэу «ВАЗ-3151»-м исыгъэхэу, Краснодар кыикыгъэхэу Эдуард Солда-товымрэ иштурманэу Андрей Сергеевымрэ. Ятлонэз чыплэр зыфагъэшъошагъэр станицэу Ва-

сьюринскэм щыцхэу Сергей Яценкэмрэ Станислав Долженковымрэ. Автомашину зрысыгъэхэр «ВАЗ-21214»-м фэдагъ. Яцэнэрэ хуыгъхэр автомашину «Сузуки-Джимани» исыгъэхэу, Лъэустэнхьаблэ кыкыгъэхэу пилотэу Мамыщ Андзоррэ игъусгъэ штурманэу Гедыоджэ Абрекрэ.

Зэнэжкюкшум анахь фытегъ-
псыхагъэхэр яцэнэрэ купым
хэхьэрэ автомашинэхэр арых.
Ахэм узыфаер арыпшэнэу
шытыгъэх, яподвескэхэр лъа-
гэху, лъахьохэр инху, псын-
жымы пхырыкынхэм, лошъхэ
цэнлъагъохэми ашъхапыры-
кынхэм фэхъазырху шыты-
гъэх. Ахэр зызэнэжкюкшумхэм,
апэрэ чыплэр зыубытыгъэр пи-
лотэу Денис Железкурэ иш-
турманэу Роман Небыковым-
рэ. Ахэр станицэу Динскоим
иклубэу «Витязь 4х4» зыфи-
лорэм илкылауагъэх, автомашин-
эу зерысыгъэхэр «УАЗ-469»-рэ.
Ятлонэрэ хуыгъэр Лэбапэ ик-
лубэу «NEON 4х4» зыфилорэм
кыкыгъэх. Автомашину «ДАЙ-
ХАТСУ FEROZA» зыфилорэм
исыгъэхэр Эдуард Прасаловым-
рэ иштурманэу Алексей Сви-
ридовымрэ. Шухафтынхэр зы-
фзагъэхэми тхылаупчагъ. Куп
пэпчъ апэрэ чыплэр зыубы-
тыгъэхэм кубжэхэр, медальхэр,
шытху тхыльхэр, мэлхэр ара-
тыгъэх. Ятлонэрэ, яцэнэрэ ху-
гъэхэм джа апэришэу зыццэ
къетлауагъэхэм мэлым ычыплэ-
кцэ ятлонэрэм тхъачэт, яцэ-
нэрэм къаз афыклагъэгъунгъ.

Зэнэькоькум хэлэжыагэхэр
ахьэклагьэх, агьэшлуагьэх, кьа-
фэразэхэу атлупшыжыгьэх.

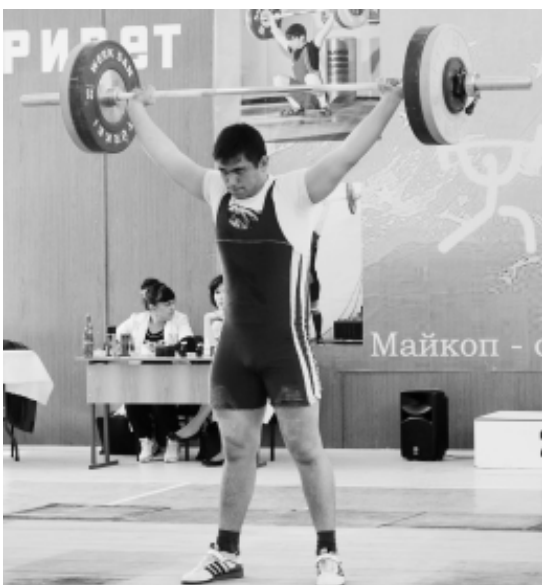
НЭХЭЕ Рэмэзан.

къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуаклэм и 7, 2015-рэ илъэс
N 115

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР

Апэрэ мастерым фэгъэхьыгъ

Дзэгъэштэ Хьаджэбый фэгъэхьыгъэ шлэжэ зэнэкьокъу Кошхьаблэ шыкълуагъ. Адыгеим испортсменхэр зэлюклэгъухэм ахэлэжыагъэх. Тренер-клэлэегъаджэм ыцлэ дахэ-клэ зэхыхэм шагъэлуагъ.

Кошхьаблэ районым иадминистрация ипашэу Хьамырзэ Заур, Дзэгъэштэ Хьаджэбый дэгъоу зышлэщтыгъэу, РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу Хьуажэ Мэдждэ, Хь. Дзэгъэштэм ыгъэсэгъэ спортсменхэм ащышэу Ордэкъо Айдемыркъан, нэмыклэхэри зэхыхэм кышыгышылэагъэх. Хь. Дзэгъэштэр Адыгеим испорт итарихэ зэрэхэмыкълэщтыр зэклэми хагъэунэфыкыгъ. 1961-рэ ильэсым СССР-м иныбжыкълэхэм язэнэкьокъоу Днепропетровскэ шыкълуагъэм Дзэгъэштэ Хьаджэбый зыхэлэжэм, дышэ медалыр кыдихыгъагъ. Адыгэхэмклэ атлетикэ онтэгъумклэ «СССР-м спортымклэ имастер» зыфилорэ щытхуцлэр апэу кыфагъэшшоагъ.

Кошхьаблэ шызэхашэгъэ шлэжэ зэнэкьокъум апэрэ чыплэхэр кышыдэзыхыгъэхэр: Хьыштэ Хьазрэтбый, Цышэ Мурат, Выкэ Рэмэзан, Кобэщыч Аслъан, Сидэ Заур, Шхончбэшлэ Руслъан. Хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэхэм шлухьафтынхэр афашыгъэх.

САМБО. УРЫСЫЕМ ИСПАРТАКИАД

Тибэнаклэхэм ямедальхэр

Урысыем иклэлэеджаклэхэм я VII-рэ спартакиадэм хэхьэрэ ятлонэрэ зэлюклэгъухэр самбэмклэ ялагъэх. Ростов хэкум икьалэу Сальскэ зэнэкьокъухэр шызэхашагъэх. Адыгэ Республикэм ибэнаклэхэм апэрэ чыплэи 4 кызырэхдахыгъэм тигъэгъушлуагъ.

Устэкъо Амир, кг 46-рэ, апэрэ чыплэр кыфагъэшшоагъ, тренерэу зыгъасэрэр Хьидзэлл Мурат. Цыкълу Рэмэзан мэфэ заулэклэ узэклэлэбжэмэ, Европэм иныбжыкълэхэм язэнэкьокъоу Сербием шыкълуагъэм дышэ медалыр кышыфагъэшшоагъ. Сэнаушыгъэ зыхэлэ нарт шьаом илэпэлэсэныгъэ Сальскэ кышыгъэшшыпкъэжыгъ. Килограмм 50-м нэс кызыщэчырэмэ якуп апэрэ чыплэр кышыхыгъ. Ар зыгъасэрэ тренер-клэлэегъаджэу Шьэумэн Байзэт зэрилытэрэмклэ, зэнэкьокъу инхэм спортсменыр нахьыбэрэ ахэлэжэ зыхьуклэ, икьулайныгъэ псынклэу хигъэхьощт. Лылуужу Азмэт, кг 60, апэрэ чыплэр кы-

дихыгъ, Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тренерэу Джармэкъо Нурбый ары зыгъасэрэр. Тренер-клэлэегъаджэ ныбжыкълэу Хьакурынэ Дамир зипэщэ Бэрдэкъо Рэмэзан, кг 78-рэ, апэрэ чыплэр кышыхыгъ, Хьабый Мыхьамэт, кг 60, ятлонэрэ хьугъэ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Чэтыжэ Алыи ыгъэсэрэ Льэцэр Амир, кг 42-рэ, ятлонэрэ хьугъэ. Бэгугъэ Руслъан, кг 55-рэ, ятлонэрэ чыплэр кыдыхыгъ, тренерыр Вячеслав Павлов. Еутых Рэмэзан, кг 66-рэ, Мэщлэкъо Къэплъан, кг 72-рэ, ящэнэрэ чыплэхэр кыдахыгъэх. Тренерхэр Джармэкъо Нурбый-рэ Хьахьукъо Адамрэ.

Адыгэ Республикэм самбэмклэ иклэлэцыкълу-ныбжыкълэ спорт еджаплэ ипашэу, спортымклэ дунэе класс зилэ мастерэу Делэкъо Адамэ Сальскэ шылагъ, зэнэкьокъухэм альпыплэзэ анахьэу ыналэ зытыридзагъэр тибэнаклэхэр опыт зилэ тренерхэм зэраклэрыпллыхэрэр ары. Яшлэныгъэ хагъахэ зэрашлоигъом клэгъэгъушлужьых.

Краснодар краим ихэшыпыкы-

гъэ командэ апэрэ чыплэр фагъэшшоагъ. Адыгэ Республикэм ятлонэрэ чыплэр кыдыхыгъ, Ростов хэкур ящэнэрэ хьугъэ. Хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэ спортсменхэр Урысыем испартакиадэу Ермэлхьаблэ шыкълэу хэлэжэщтых, хэгъэгум имедальхэм афэбэнэщтых.

Сурэтым итхэр: **Адыгеим щыщхэу зэнэкьокъум хэлэжыагъэхэр.**

ФУТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

«Зенит» тыфэгъушлэ

Урысые Федерацием футболымклэ иапшъэрэ куп щыкълорэ зэнэкьокъум хэлэжыэрэ командэхэм 2014 — 2015-рэ ильэс ешлэгъур аухынклэ зэлюклэгъу тлуритлу кьафэнагъ. «Зенит» дышэ медальхэр кыдихыгъэх. Ятлонэрэ, ящэнэрэ чыплэхэм командитлу афэбанэ.

Я 28-рэ ешлэгъухэр

«Мордовия» — «Ростов» — 0:0, «Амкар» — «Кубань» — 1:0, «Терек» — «Локомотив» — 1:3, «Спартак» — ЦСКА — 0:4, «Уфа» — «Зенит» — 1:1, «Краснодар» — «Торпедо» — 2:2, «Урал» — «Динамо» — 2:1.

Чыплэхэр

1. «Зенит» — 64
2. ЦСКА — 56
3. «Краснодар» — 56
4. «Динамо» — 48
5. «Рубин» — 47
6. «Спартак» — 43
7. «Локомотив» — 42
8. «Терек» — 37

9. «Мордовия» — 35

10. «Кубань» — 32
11. «Амкар» — 28
12. «Ростов» — 28
13. «Урал» — 27
14. «Уфа» — 27
15. «Арсенал» — 24
16. «Торпедо» — 23.

Я 29-рэ зэлюклэгъухэр

23.05, шэмбэт

«Амкар» — «Зенит», 13:00
«Торпедо» — «Урал», 15:30
«Спартак» — «Уфа», 18:00

24.05, тхьаумаф

«Краснодар» — «Ростов», 13:30
«Мордовия» — «Терек», 16:00
«Динамо» — «Арсенал», 18:30

25.05, блышэ

«Локомотив» — «Кубань», 18:30
ЦСКА — «Рубин», 20:45.

Кубокым фэбэнэщтыхэр

Урысыем и Кубок кыдэ-хыгъэнымклэ жьоныгъуаклэм и 21-м финалым шызэдэшлэщтыхэр: «Кубань» Краснодар — «Локомотив» Москва. Зэлюклэгъур Астрахань шыкълэу, пчыхьэм сыхьатыр 7-м рагъэжыщт.

«Кубань» апэрэу финалым хэфагъ, «Локомотив» опытуу илэр нахьыб. Арэу щытми, ешлэклэ дэгъу командэхэм кьагъэлъэгъонэу тяжэ. «Кубань» ятлонэрэ кьелокыгъом члэнагъэу ышлыгъэр апшъэрэ купым хэт командэмэ ябгъапшэмэ, зэклэми анахьыб. Ар кыдэтлытэзэ, гъунэгъу краим икомандэ Кубокым фэгъэхыгъэ зэлюклэгъум ифэшшошэ ешлэклэ кышыгъэлъэгъонэу, тигъэгъушлонэу фэтэлэ.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбый.

Зэхэзышагъэр ыкълэ кыдэзыгъэкълэрэ:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ Иохэмклэ, Иэклэб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкълэ кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакционер

зыхьыгъэр:

385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шьхьалэм

иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшъэдэклэжы зы-

хьырэ секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иохэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкълэ зэлы-Иэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлары-шлэп, зэраушыхьатыгъэ номеры

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэклэмклэ

пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 706

Хэутыным узшыкълэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 Зыщыкълэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор

шьхьалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шьхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэщлэкъо Саид

Пшъэдэклэжы зыхьырэ секретары

Жакълэмыкълэ Аминэт